

CYNGOR GWYNEDD GWYNEDD COUNCIL

Cofnodion drafft o'r 13^{eg} cyfarfod o Grŵp Cyswllt ACA Pen Llŷn a'r Sarnau a gynhaliwyd ar y 29^{ain} Ionawr 2007 (dechrau am 7pm) ym Mhlas Tan y Bwlch, Maentwrog.

Presennol:

Bill Bracewell	Partneriaeth Aberdyfi
Mike Bowyer	Archaeoleg
Lucy Kay	Cyngor Cefn Gwlad Cymru (CCGC)
Rod Gritten	Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri (APCE)
David Archer	Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri (APCE)
Rhys Jones	Cyngor Gwynedd (CG)
Huw Davies	Cyngor Gwynedd (CG)
Rowland Sharp	Diddordeb Personol
Alison Hargrave	Swyddog ACA
Barry Davies	Cyngor Gwynedd (CG)
Cyng. Caerwyn Roberts	Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri (Cadeirydd)
Ceri Morris	Cydlunydd Prosiect O Dan y Môr a'i Donnau
Cyng. Ray Quant	Cynghorydd
Bill Miller-Jones	Plymiwr a pherchennog cwch
Iwan Edgar	Diddordeb Personol
Mike Parry	Cymdeithas Pysgotwyr Llŷn
Greta Hughes	Pwyllgor Pysgodfeydd Môr y Gogledd Orllewin a Gogledd Cymru (<i>NW&NWSFC</i>)
Tim Jones	Cyngor Cefn Gwlad Cymru (CCGC)
Ben Fothergill	
Jeremy Percy	
Glynne Roberts	Pysgotwyr Sgolopiau
Peter Wight	Cyngor Gwynedd (CG)
Vitoria Hickin	
Annalisa Bianchassi	Swyddog ACA Bae Ceredigion
Stephen Atkins	Pwyllgor Pysgodfeydd Môr y Gogledd Orllewin a Gogledd Cymru (<i>NW&NWSFC</i>)
Harry Frost	Pwyllgor Pysgodfeydd Môr y Gogledd Orllewin a Gogledd Cymru (<i>NW&NWSFC</i>)

Cyflwyniad

Croesawodd Caerwyn Roberts bawb i'r cyfarfod. Gan fod nifer o wynebau newydd, fe gyflwynodd pawb eu hunain.

1. Ymddiheuriadau:

Andy Hall	Canolfan Awyr Agored Arthog
Liz Allen	Cyngor Sir Ceredigion (CSC)
Liz Jones	Asiantaeth yr Amgylchedd (AA)

Alf Bowen	Partneriaeth Aberdyfi
Tony Andrews	Dŵr Cymru (DC)
Robbie Gorman	Pysgota
Alika Jones	Pysgotwr Sgolopiau
Eddie Davies	Pysgotwr Sgolopiau
Mike Thrussell	

2. Cofnodion y cyfarfod diwethaf

- 3.1 Derbyniwyd y cofnodion fel cofnod cywir o'r cyfarfod.

3. Materion yn codi

- 3.1 Eitem 3.2 (Alison i roi gwybod i'r grŵp am gynydd â'r prosiect codi ymwybyddiaeth Interreg IIIA): Roedd Ceri Morris, cydlynnydd y prosiect yn bresennol ac fe roddodd ddiweddariad ar y prosiect. Y diweddariad wedi'i atodi.

GWEITHRED: Alison i roi diweddariadau i'r grŵp ar brosiect codi ymwybyddiaeth Interreg IIIA

- 3.3 Eitem 6.1 (Alison i drafod lobïo'r Cynulliad o ran y PPM yn ystod cyfarfod Swyddogion ACA Cymru): Trafododd Alison y mater hwn yn ystod cyfarfod GEMS Cymru. Penderfynwyd aros nes bo Cynulliad Cymru yn cyflwyno dogfen ymgynghori, yna eir ati i ymdrin â hyn o safbwynt Cymru gyfan.

Cwblhawyd y weithred.

- 3.4 Eitem 6.2 (Alison i drefnu cyfarfod i drafod y mater o gasglu sgolopiau yn yr ACA ar gyfer Ionawr 2007 & Iwan Edgar i anfon copi o of Natur Anghyfreithlon (y bennod yn cynnwys casglu sgolopiau) at Alison: Roedd Iwan Edgar wedi anfon copi o'r rhaglen at Alison. Dywedodd Alison fod ganddi gopiâu o'r rhaglen pe dymunai unrhyw un ei gweld.

Cwblhawyd y weithred.

4 Cyflwyniad gan Dr Greta Hughes o Bwyllgor Pysgodfeydd Môr y Gogledd Orllewin a Gogledd Cymru, i'w ddilyn gan gwestiynau- 'Rheoli'r Bysgodfa Sgolopiau'

- 4.1 Atgoffodd Cyng. Roberts y grŵp mai pwrpas y cyfarfod oedd cael golwg gytbwys ar gasglu sgolopiau. Ni fyddai unrhyw benderfyniadau'n cael eu gwneud yn seiliedig ar y cyfarfod. Un o ddibenion y grŵp Cyswllt yw rhannu gwybodaeth; felly yn y swyddogaeth honno yn unig y byddai'r cyfarfod hwn.

- 4.2 Dywedodd Iwan Edgar fod Greta Hughes wedi awgrymu yn ystod ei chyflwyniad fod problemau â'r gosodiad nad oes unrhyw hanes o gasglu sgolopiau ym Mhwlheli. Dywedodd ef fod yna hanes.

- 4.3 Holodd Glynne Roberts faint o gychod a ganiateir. Atebodd Greta Hughes gan nodi fod yna wyth. Dywedodd os y byddent yn caniatáu un cwch, byddai'n rhaid rhoi caniatâd iddynt i gyd, nid oes unrhyw reol am nifer y cychod. Gofynnodd Glynne Roberts os allai'r PPM reoli'r amseroedd pan fônt yn pysgota. Atebodd Greta Hughes trwy nodi na fyddai hyn yn gwneud unrhyw wahaniaeth i effaith y bysgodfa. Gofynnodd Glynne Roberts os oedd casglwyr sgolopiau yn peri niwed. Dywedodd Greta Hughes mai cyfrifoldeb y pysgotwyr oedd profi nad ydynt yn gwneud niwed.

- 4.4 Dywedodd Mike Parry ei fod wedi gweld mwy o wybodaeth am y pwnc hwn heno nag a roddwyd i'r aelodau. Gofynnodd sut yr oedd y PPM yn gwneud penderfyniadau heb iddynt weld yr holl wybodaeth.

Tynnodd y Cynghorydd Roberts sylw at y ffaith fod hyn yn dangos pam fod y grŵp yn cael y cyfarfod hwn- roedd pobl angen mwy o wybodaeth.

Gofynnodd Mike Parry am gopi o gyflwyniad Greta Hughes', ac fe gytunodd hithau.

5 Cyflwyniad gan Lucy Kay o Gyngor Cefn Gwlad Cymru, i'w ddilyn gan gwestiynau- 'Effeithiau Posib Casglu Sgolopiau ar Nodweddion Cadwraeth ACA'

- 5.1 Dosbarthodd Lucy Kay restr gyfeirio.

- 5.2 Dywedodd Mike Parry ei fod yn ymwybodol o bysgotwr cimychiaid a gasglai sgolopiau yn ogystal. Roedd y pysgotwr o'r farn fod ei bysgodfa gimychiaid yn gwella ar ôl y tymor sgolopiau. Mae'n ymwybodol yn ogystal o bysgotwr cimychiaid arall sydd hefyd yn casglu sgolopiau. Ni all weld pam y buasent yn gwneud hynny os yw casglu sgolopiau yn niweidiol i'r bysgodfa gimychiaid.

Ymatebodd Lucy Kay trwy ddweud na allai hi ateb ond yn seiliedig ar astudiaethau blaenorol mewn ardaloedd eraill. Ym Mae Tremadog, nid oes ond pysgodfa sgolopiau fechan wedi bodoli. Y darganfyddiad cyffredinol yw'r ffaith nad yw casglu sgolopiau yn cynyddu cynhyrchedd, ond y gallai achosi cynydd dros dro o rywogaethau ysglyfaethus yn yr ardal.

Dywedodd Mike Parry fod y pysgotwyr sgolopiau yn cymryd cyngor ond y gellir gwrthdrawiad mewn safbwyntiau ddigwydd ar yr un bysgodfa. Gall Gwyddonwyr gynnig amrywiol safbwyntiau.

Ymatebodd Lucy Kay fod yr awyrgylch forwrol yn lle cymhleth iawn ac mae llawer o bethau nad yw gwyddonwyr yn ei ddeall o hyd, a'r cwbl y gallant wneud yw damcaniaethu. Cymerodd rhai pobl fod y cyngor a roddwyd i'r PPM yn seiliedig ar ganlyniadau rhaglen fonitro'r ACA. Nid oedd hyn yn wir gan iddynt ddefnyddio canlyniadau astudiaethau gwyddonol eraill fel sail i'w cyngor. Credai fod peth dryswch fod wedi digwydd o ran yr achos hwn.

Dywedodd Mike Parry mai cyngor a roddodd CCGC, nid cyfarwyddyd. Ymatebodd Lucy Kay gan ddweud ei bod hi'n ddyletswydd gyfreithiol ar y PPM a bod yn rhaid iddynt roi asesiad priodol i unrhyw weithgarwch gwrthwynebus. Swyddogaeth gynghori sydd gan CCGC yma.

Gofynnodd Mike Parry os y gallai Lucy Kay gydsynio fod pysgota o amgylch arfordir Cymru ar y lefel waelod, ymysg yr isaf yn y DU. Yno y ceir y lefelau gweithgarwch isaf o amgylch Cymru o'i gymharu i weddill y DU. Ymatebodd Lucy Kay gan ddweud fod rhai pysgodfeydd yn digwydd mewn ardaloedd eraill nad ydynt yn bodoli yng Nghymru, fodd bynnag, nad yw hyn yn effeithio'r effaith a fônt yn ei gael/ddim yn ei gael yn y lleoliad hwn.

**6   Cyflwyniad gan Glynne Roberts, Pysgotwr Sgolopiau, i'w ddilyn gan gwestiynau—
'Pysgota am Sgolopiau'**

- 6.1   Esboniodd Glynne Roberts fod pysgotwyr o blaid cadwraeth. Maent am weld y sgolopiau yno y flwyddyn nesaf a'u bod yn niferus.
- 6.2   Tynnodd Glynne Roberts sylw at y ffaith fod un casgliad yn costio tros £350, felly na fydd pysgotwyr yn eu tynnu'n esgeulus dros creigiau mawr ayb, gan yr ofnant eu torri.
- 6.3   Unig bryder pysgotwyr am yr ACA yw'r ffordd yr ymdrinnir ag ef. Maent yn bryderus o ran beth ddaw nesaf, ble fydd hyn yn dod i derfyn. Gwnaeth y sylw fod treillio yn gwneud yr un faint o niwed ag y mae casglu sgolopiau.
- 6.4   Dywedodd Glynne Roberts iddynt gymryd cyngor gan Dr Miles Hoskins - dywedodd y gallai tywydd stormus wneud mwy o niwed i wely'r môr nag y gwna casglu sgolopiau. Dangosodd rai lluniau o sgolopiau wedi eu golchi i'r lan yn dilyn storm.
- 6.5   Gofynnodd Lucy Kay sut y mae pysgotwyr yn penderfynu pryd i ddychwelyd i ardal i barhau i bysgota yno. Dywedodd Glynne Roberts y gellir dychwelyd i ardal wedi blwyddyn. Efallai y bydd y gwelyau sgolopiau wedi symud rhywfaint. Mae ganddynt ryw derfyn fel eu bod yn gweithio mewn dull sydd yn gost effeithiol.
- 6.6   Dywedodd Greta Hughes yng ngoleuni'r ffaith fod sgolopiau yn fridwyr ar led, na fyddai'n fanteisiol i gael ardal ble y rhoddir y cyfle iddynt i adfer. Cytunodd Glynne Roberts â hyn ac fe gyfeiriodd at enghraifft Wyddelig, ond fe ddywedodd fod angen gwneud rhagor o ymchwil.
- Dywedodd Greta Hughes fod llawer o'r gwelyau sgolopiau ym Mae Tremadog yn agored, ond holodd os fyddai'n fuddiol cadw un ardal sensitif yn gaeedig. Nid oes unrhyw sgolopiau ym Mhorth Neigwl, felly o safbwynt pysgodfeydd oni fyddai'n fuddiol i'w gadw'n gaeedig?
- Dywedodd Glynne Roberts y byddent yn fodlon cytuno ar hynny, pe byddai ganddynt unrhyw dystiolaeth fod larfae o ardal gaeedig yn ymledu i rywle arall.
- 6.7   Holodd Ben Fothergill ynglŷn â hanes casglu sgolopiau ym Mae Tremadog. Atebodd Glynne Roberts trwy ddweud ei bod yn hysbys erioed fod yno sgolopiau gan yr arferai plymwyr i ddod â nhw i'r lan. Ni fu casglu dwys yno yn y gorffennol, gan na allai cychod mawr fynd gyda'r glannau. Hyd y gwyddai ef, roedd un cwch yn pysgota yno yn 2004.
- 6.8   Gofynnodd Steven Atkins sut y byddai'r pysgodfeydd sgolopiau yn cymryd at bysgodfa a gefnogir gan blymwyr. Gallai hyn fod yn bosibl ym Mae Tremadog, a fyddent yn ymgymryd â hyn? Atebodd Glynne Roberts y gallai hyn fod yn opsiwn mewn dŵr bas. Dywedodd Ben Fothergill fod plymio am sgolopiau yn ddull da o bysgota ond ei fod yn gostus iawn ac nid yw Bae Ceredigion yn ddigon cysgodol yn ystod y tymor sgolopiau.
- 6.9   Dywedodd Mike Parry iddynt golli mis o dymor pysgota sgolopiau yn sgil y Gorchymyn Sgolopiau Cymreig. Derbyniwyd hyn ar y pryd. Yn ogystal, fe gynigiwyd mesurau

technegol i atal eraill rhag ecsbloetio'r ardal (h.y. cyfyngiadau atal). Dywedodd eu bod wedi cael problemau â chychod mawr yn gwneud cyrchiadau lleol.

Dywedodd Greta Hughes fod y de i'r llinell a dynnwyd i'r Gorllewin o Fraich y Pwll yn gaeedig rhwng Gorffennaf a Rhagfyr 31 felly ni chafodd y Gorchymyn Sgolopiau Cymreig effaith ar y rhan yma o'r bysgodfa.

- 6.10 Dywedodd Mike Parry mai rhan anuniongyrchol y gwaharddiad hwn yw'r ffaith ei fod yn peryglu bywydau pysgotwyr. Ni allai pobl sylweddoli fod anfon pysgotwyr ymhellach draw yn y môr beryglu eu bywydau, ac y dylai hyn fod yn bryder i bob un a oedd yn bresennol yn y cyfarfod.
- 6.11 Dywedodd Iwan Edgar fod hyn yn amherthnasol. Dewis y pysgotwyr yw gwneud hyn, ac mae'n amherthnasol i gadwraeth. Dylai pysgotwyr lleol ennill bywoliaeth os yw hyn yn bosib, fodd bynnag, mae'r dystiolaeth wyddonol yn dangos os na allant warchod y bysgodfa, ni fydd bywoliaeth. Mae synnwyr yn dangos y dylent amrywiaethu a chymryd rhywogaethau eraill, fodd bynnag, os na fyddwn yn arafu'r gorbysgota, yna ni fydd pysgod ar ôl i'w cymryd. Fel corff monitro ACA, mae'n rhaid i'r grŵp weld fod ganddynt oblygiadau i sicrhau nad yw'r ardal yn wag o bysgod. O glywed y dystiolaeth wyddonol, mae'n ddyletswydd arnom i warchod. Mae gennym gyfrifoldeb i sicrhau fod y pysgotwyr yn parhau i wneud bywoliaeth, fodd bynnag, os fydd yr ardal yn cael ei gorbysgota, ni fydd bywoliaeth i'w gwneud. Mae gennym yr un sefyllfa wrth ddadlau dros gynhesu byd-eang – a ddylem aros hyd nes y bo yna fwy o lanast cyn y down i gytundeb?
- 6.12 Dywedodd y Cynghorydd Roberts ein bod yn rhannu un peth ar dir a môr- mae yna ffin, ac os fyddwn yn croesi'r ffin, rydym mewn trafferth. Mae'n rhaid i ni gydweithio.
- 6.13 Dywedodd Mike Parry mai'r ffordd ymlaen yw pysgodfa wedi'i rheoli fel y ceir yn Ynys Manaw. Nid yw o'r farn fod pysgodfa Cymru mor ddrwg.
- 6.14 Dywedodd Glynne Roberts fod pob rhywogaeth a gyfeiriodd Lucy Kay atynt yn ystod ei chyflwyniad yn hyfryd. Mae ef wedi bod yn casglu sgolopiau ers y 1980au ac y bod yna 18 o gychod bryd hynny. Fe ymddengys fod y bywyd môr wedi goroesi hynny i gyd. Fe ymddengys fod gwely o gregyn dilyw wedi goroesi yno er gwaetha'r casglu sgolopiau.
- 6.15 Dywedodd y Cynghorydd Roberts fod Ynys Manaw ac Iwerddon wedi cael eu crybwyll o ran casglu gwybodaeth. Holodd ynglŷn â faint o waith y cwblha CCGC yn yr ardaloedd hyn? Atebodd Lucy Kay gan ddweud fod CCGC yn gweithio â nhw gryn dipyn ac mai Ynys Manaw sydd wedi arwain. Mae Iwerddon yn berthnasol yn nhermau Loch Strangford ble y collwyd craig o gregyn dilyw o ganlyniad i bysgota symudol. Roedd cyfanswm rhesymol o gyfathrebu rhwng cyrff perthnasol ar y materion hyn, ond fe allai fod yn well.
- 6.16 Dywedodd Bill Miller-Jones mai uno'r bygythiadau mwyaf i bysgotwyr lleol a'r ACA yw'r bygythiad o gychod mawr yn dod i bysgota yn yr ardal. Atebodd Greta Hughes trwy ddweud mai pryder y PPM oedd na fyddai modd iddynt reoli'r nifer o gychod a ddeuai i'r ardal i bysgota pe bai ardal yn cael ei hagar ar gyfer pysgota sgolopiau. Pe na byddai'r ardal yn gaeedig, nid fyddai modd iddynt ei reoli.

Parhaodd Greta Hughes i ddweud na chofnodwyd unrhyw gasglu sgolopiau ym Mae Tremadog cyn 2004. Yna, fe ganfu un pysgotwr wely sgolopiau, ond ni fu iddo erioed gynnal y casglu. Cyfeiriwn at fath hollol newydd o gwch [i'w defnyddio ar gyfer casglu sgolopiau]. Yn 2005, fe agorwyd yr ardal ac fe ecsbloetiwyd yr ardal gan ddwy gwch. Erbyn hyn, ceir dwy gwch a adeiladwyd yn bwrpasol ar gyfer casglu sgolopiau. Cyn hynny, nid oedd yr un.

Dywedodd Mike Parry ei bod yn bosibl cael hyn at 28 casgliad ar y naill ochr o gychod mawr. Beth a ddylid ceisio ei wneud ar gyfer y llynges weithwyr brodorol yw cyfyngu'r amser a ganiateir ar y gwelyau fel nad yw'n werth i'r llyngesau mwyaf i ddod i'r ardal.

Atebodd Greta Hughes nad yw terfyn amser yn cael unrhyw effaith, mae'r difrod a wneir i'r ardal yr un fath. Cytunodd Lucy Kay â hyn. Dywedodd Mike Parry y byddai wedi disgwyl clywed hynny gan Lucy Kay, ond nid gan Greta Hughes.

- 6.17 Atebodd Greta Hughes nad yw'r PPM yn erbyn pysgota yn yr ACA yn gyffredinol, dim ond cyfeirio at un ardal fechan gaeedig yr oeddent. Dywedodd Lucy Kay fod y mater o dreillio'r gwaelod ac effaith hyn ar yr ardaloedd meithrin yn rhywbeth sydd angen cymryd golwg arno ac mae'n ystyriaeth ddifrifol ar gyfer rheolwyr pysgodfeydd.

7 Trafodaeth

Cafwyd trafodaeth yn dilyn pob cyflwyniad.

8 Dyddiad ac amser y cyfarfod nesaf

Tynnodd y Cynghorydd Caerwyn Roberts y cyfarfod at y terfyn gan ddiolch i bawb a gymrodd ran. Esboniodd yn ogystal y byddai David Archer yn ymddeol mewn ychydig fisoedd ac mai hwn fyddai ei gyfarfod olaf. Fe ddymunodd y gorau i David ar ran y grŵp ac fe ddiolchodd iddo am ei holl waith caled i ACA Pen Llŷn a'r Sarnau.

Bydd cyfarfod fis Ebrill – dyddiad ac amser i'w drefnu.